

граді, нагороджений медаллю «За відвагу». Після одужання знову був відправлений на фронт. Загинув 29.04.1944 р. Місце поховання довго не вдавалося встановити. Лише через Інтернет дістали відповідь з архіву Міністерства оборони Росії, що старшина Лось Тихін Харитонович похований у «деревне Каверзы Городокского раена Витебской области». Вітебський обласний військкомат повідомив, що тепер він перепохований на Вітебському кладовищі в агромістечку «Межа» того ж району. А в «Книзі Пам'яті» через чиюсь халатність на сторінці 133 наведені цілком спотворені дані.

Мати, Ганна Олексіївна, до війни готувала їсти трактористам. Обіди вручну доправляли на степ. Після війни працювала в колгоспі на різних роботах. Померла у віці 95 років.

Думаю, що спогади про минуле села можуть надати і старші за мене Михайло Тимофійович Овчаренко, Зінаїда Ігорівна Овчаренко (у дівочтві Доброницька), Василь Юхимович Власенко.

Що міг – пригадав. Прошу вибачення за незрозумілий почерк: рука не слухається і зір слабкий. Писати при електроосвітленні не можу.

15.02.2014 р.

ГНАТ ТЕРЕНТІЙОВИЧ

Розповідає Антоніна Миколаївна Кошова (в дівочтві Коваленко). Її мати – Коваленко Олена Гнатівна, 1908 р. н., дідусь – Коваленко Гнат Терентійович, 1877 р. н. Жили на Дворянівці.

Розповідав Коваленко Гнат Терентійович.

У Солошиному в людей хліба було вдосталь. Якби не забирали зерно насильно, то голоду 1933 р. тут не було б. А забирали все, не звертали уваги ні на дітей, ні на старих. Не діяли ні прохання, ні сварка – бездушно виконували наказ згори. Активісти, котрі шукали зерно, вигортали навіть із печі зварену сяку-такую їжу, штовхаючи людей на голодну смерть.

1947 р. майже таке ж саме. Післявоєнна розруха, слабкі врожаї. Селян обіклали непосильни-

ми «сталінськими податками». Люди голодували, пухли і вмирили. Доведені до відчаю йшли на страшні злочини. По сусідству із Гнатом Терентійовичем жили дві сестри. У них було дві дівчинки віком вісім і десять років. Сестри домовилися одну з них з'їсти. Вже була розпалена піч, наготовлені казан та сокира. Старша дівчина підслухала домовленість матері й тітки. Непомітно втекла до Гната Терентійовича і розповіла про страшний задум. Дід Гнат узяв доброго ципка (характер у діда був крутий) і пішов розібратися до сусідок. Дав їм прочухана, цим учинком відвернувши страшний злочин.

Записано 19.09.2015 р.

ПРО ПЕРЕСЕЛЕННЯ СЕЛА СОЛОШИНОГО

Переселення, переселенець – ці слова на добре десятиліття ввійшли в лексикон солошан. Ця подія – потрясіння, докорінні зміни в житті селян. Змінилось оточення, сусіди, рідня, місцевість, умови проживання, природа. Усе те, до чого звикла людина, проживаючи на одному місці. А як почувалися люди, які виїхали із села, із насидженого місця?! Люди, які придбали хати в дальніх степових селах і хуторах? Або ті, хто опинився далеко за межами області, де інша природа, інша ментальність населення. У зв'язку з переселенням і будівництвом осель на новому місці всі солошани водночас стали будівельниками. Рідня переселенців, яка проживала в містах, активно долучалася допомагати в будівництві. Навезти глини, зробити заміс, розпилити ліс на пилорамі, викопати рівчак під фундамент або навантажити каміння. Усе це була тяжка праця, яка потребувала людських рук. Навіть вибілити стіни помешкання зсередини і ззовні потребувало сили і вміння.

До фундаменту майбутньої хати завозили глину 15-17 грузовиків по дві з половиною тонни кожен, копали і вантажили вручну 7-10 чоловіків. Завозили соломі кілька причепами. Потім виставляли форму – опалубку. На цій роботі були задіяні професійні будівельники – Федоров Віталій Іванович, Довбня Микола Семенович, Гармаш Іван Єфремович, Діжа Іван Панасович. Транспорт здебільшого – віз, пара коней або волів. Для виливання-витоптування стін потрібні були не менше 50 людей та велика кількість води. Воду на будівництво возили з Дейнежанського озера цистерною, установленою на вантажівці, або бензовозом. Качали воду в ємності за допомогою мотопомпи. На витоптуванні стін у формах були задіяні переважно жінки. Найактивніші й енергійні ставали в чотирьох «вуглах» (кутах) – це були найвідповідальніші частини майбутньої хати. На «вугол» будівлі, орієнтований на схід сонця, високо до опалубки господарі в'язали вишитий український рушник.

Жінка, яка топтала цей «вугол», забирила собі рушник у кінці роботи. Серед жінок, які активно працювали на виливанні хат, було навіть суперництво за «красний вугол». Говорун Катерина Кузьмівна,

Указівник на в'їзді в с. Солошине

Бабич Галина Йосипівна, Загребельна Ніна Охтизівна – це одні з найкращих робітниць. Чоловіки колотили водяно-глиняний розчин у ямах, викопаних заздалегідь; подавали соломі та заливали відрами у форми розчин, підіймали опалубку, коли вона була заповнена матеріалом та утрамбована. Десь на третьому підйомі опалубки господарі давали працівникам снідати: пироги з капустою, картоплею чи яблуками та по кухліві узвару або ржанки. Більшість молодих жінок чи дівчат працювали на фермах у колгоспі, тому в обідню пору їх везли на доїння корів, після чого вони повертались, і робота на будівництві продовжувалася.

Під час роботи обов'язково співали. Бували дні, коли люди працювали на трьох-чотирьох хатах, і кожна толока старалася гучніше заспівати. «Ой, чий то кінь стоїть» лунало на одному майданчику, «Цвіте терен» – на другому, «За туманом нічого не видно» – на третьому. Пісня «За туманом нічого не видно» була символічна тим, що за роботою люди не бачили просвітку. Робота в колгоспі, робота на будівництві, на грядці, заготівля сіна, домашнє господарство й діти, яким, мабуть, зовсім мало батьки приділяли уваги... Тож, коли на стінах в опалубку працювали разом двадцять-двадцять п'ять жінок, вони обов'язково співали «За туманом...», виливаючи з душі смуток і печалі.

У кожній новозбудованій хаті наявні ковані виробы, дверні навіси, заціпки, гачки, рогачі та кочерги. Усе це виготовляли сільські ковалі – Говорун

Яким Федотович, Діжа Григорій Семенович, Задорожній Іван Михайлович. Сільські теслярі-столяри – Діжа Іван Панасович, Овчаренко Тимофій Іванович, Дудка Гаврило Махтейович, Проскура Микола Семенович. Були також і заїжджі: Фанта Михайло Федорович один із них, він залишився в Солошиному навічно. Вони виготовляли віконні рами, віконниці, двері, настеляли дерев'яну підлогу. Зробити якісне опалення могли Фьодоров Віталій Іванович та Бараненко Іван Никонівич.

Одночасно із селянами переносилося на нове місце й колективне господарство «Перше травня». Це також була тяжка, клопітка робота як для керівництва, так і для простих колгоспників. На новому місці будувалося тваринницьке містечко (ферми). Частина тваринницьких ферм і комори ще кілька років залишалися у старому селі, що створювало незручності для працівників.

Переселялися не тільки живі, а й мертві. Так, на початку 1960-х рр. у старому Солошиному працювала бригада

Приміщення загальноосвітньої школи в с. Солошиному

«гробокочачів», підпорядкованих якійсь державній установі. Вони викопували останки померлих на кладовищах, що підлягли затопленню Дніпродзержинським водосховищем. Безіменні останки склали у великі ящики, переливали вапном і хоронили на новім кладовищі у загальній могилі. Рідні померлих, хто бажав перепоховати особисто, забирали останки, оброблені вапном, у власний ящик чи труну. Бригада гробокочачів проживала на квартирі в Литвиненка Василя Юхимовича (на Жилівці). Для перевезення майна та будматеріалів переселенцям у районному центрі селі Кишеньки була створена державна автоколона. Відповідаль-

ним від районного виконавчого комітету за переселення був призначений Кочан Михайло Степанович, у Солошиному ж – Горохівський Прокіп Васильович.

Я схилилася перед земляками-односельцями. Вони, долаючи неймовірні труднощі, проявили себе як патріоти, зберегли історичну назву села

Солошиного. Не покинули своєї малої батьківщини, збудували «на рівнім місці» нове гарне село. Тяжку, самовіддану працю земляків може оцінити тільки та людина, яка пережила всі випробування переселення.

13.11.2015 р.

ПРО СІМ'Ю РЕБРИН

Недалеко від центру старого Солошиного, там, де були сільбуд і лавки сільської кооперації, мешкала селянська родина. Чоловік Ребрина Василь Гаврилович, дружина Ребрина Федора Прокопівна, народжені в 70-х рр. XIX ст., ще дві дочки, які родилися до 20-го р. XX ст., – Ребрина Явдоха Василівна і Ребрина Катерина Василівна. Розкуркулення та голод 1932–1933 рр. зробили свою чорну справу – чоловіка Василя не стало. Родина жила дуже бідно, хоч і трудилися всі троє, день у день працювали в новоствореному колгоспі. Найважчі польові роботи лягали на плечі жінок – це і жнива, і віяння зерна, і добування кормів для худоби.

Ребрина Федора була вправною мазальницею, часто за кусень хліба працювала по людях. Маючи маленький зріст, вона вимазувала глиною печі, комини та димоходи зсередини. За допомогою чавунної праски жінка дуже якісно набивала черинь у печі, застосовуючи напівсуху глину. Мабуть, не було такої хати в селі, де б не працювала Федора Прокопівна.

До кінця 30-х рр. XX ст. життя селян-колгоспників стало покращуватися, зросла натуральна оплата на трудові, стали більше завозити промислових товарів у сільські магазини. Змінилося на краще життя і в родині Федори, але на початку 1941 р. Явдоха народила позашлюбну дитину – дівчинку Клавдію. У родині вона житиме десь років до 12, потім її заберуть чи то в інтернат, чи то в монастир, тому що Клава виявилася розумово відсталою. Нові випробування для родини принесла війна 1941–1945 рр. Під час німецької окупації дочку Катерину примусово забирають до Німеччини. Перебуваючи в неволі, остарбайтерка з України познайомилася з невільником-голландцем, і після визволення вони обоє їдуть на його батьківщину, там створюють сім'ю. У шлюбі в них народився син Ян, приїздив із матір'ю до села Солошиного кілька разів. У родині Катерини в Голландії сталася трагедія – її чоловік працював електриком і загинув, уражений струмом. Це трапилося на початку 70-х рр. XX ст. Сім'я отримала велику компенсацію від фірми за втрату годувальника, а Катерина – пожиттєву пенсію.

Коли почалося примусове переселення Солошиного на нове місце, багато чого змінилося.

А проте лишилися ті ж злидні для Федори Прокопівни та її дочки Явдохи, які зіп'яли на новому місці таку-сяку хатину – покрівля з очерету, а ще хлівець для кози та курочок. Обоє, маючи поважний вік, працювали в колгоспі «Перше травня». Під час хрущовської відлиги Катерина дала про себе знати і виявила бажання провідати матір та сестру в СРСР. Аж тепер районне й місцеве партійне начальство виявило інтерес до цих нещасних жінок. Був справжній переполох: за рахунок держави хату перекрили шифером, прибудували новий маленький коридор, привезли і встановили дощатий туалет, від дороги зробили паркан зі штахетника, хату зокола вимазали й побілували, віконця пофарбували, в хату купили деякі меблі й новеньку радіолу, також завезли продукти харчування... Хай знають кляті капіталісти, як живуть вільні колгоспниці в Україні! Аж після цього влада дала добро на приїзд Катерини з далекої Голландії в Солошине. Це був 1965 чи 1966 рік. Жінка в білосніжному жакеті та шортах, на ногах легкі, зручні туфлі, стрижка на голові, у притемнених окулярах, гарна шкіряна сумка через плече... Вона поважно ходила селом, викликаючи в одних захоплення, в інших – відразу, тому що така «екіпіровка» не вписувалася в канони нашого сільського буття...

Десь на початку 1990-х рр., коли ані Федори Прокопівни, ані її дочки Явдохи не було серед живих, на їхню адресу з Голландії прийшов лист російською мовою. У ньому повідомлялося, що Катерина, прихожанка такого-то християнського православного храму, померла (дата). Похоронена там-то й там, при похованні було виконано обряд згідно з канонами християнської православної церкви в Голландії. Права і почуття віруючої людини, навіть мертвої, не порушені. Предстоятель релігійної громади, православний священник такий-то.

Цей лист я особисто читав двоюрідній сестрі Катерини – Яценко Любові Пилипівні, 1922 р. н.

P. S. Як стало відомо, онука Ребрини Федори Клавдія працювала хатньою робітницею в місті Дніпропетровську в заможних людей, навіть забирала до себе бабусю в гості, про що свідчить фото, зроблене під час гостювання бабусі в місті.